

"יש בעיה עם סידור קונסרבטיבי?" מאת חגית רוטנברג

"לא ידעתי שהציבור הדתי מחרים קונסרבטיבים. אם היתה התארגנות בחדרי הישיבות והוחלט שלא עובדים איתם - שיספרו לי על זה"

"כל הוויכוח הזה מבחינתי הוא קרב שכונות של האשכנזים, זה סכסוך אשכנזי פנימי. אני מביט על זה מבחוץ, אז אל תערבו אותי. הטראומה הזו שהמילים קונסרבטיבי או רפורמי צורבות אותך, שייכת בעיקר לאלו שבאו משם

אם האזנתם בשבועות האחרונים ל'קול ישראל', אולי יצא לכם לשמוע את קולו של איש התקשורת הדתי ג'קי לוי מקריין תשדיר פרסומת עבור סידור חדש ושמו 'ואני תפילתי'. בתשדיר ממליץ לוי על רכישת הסידור כ"מתנה בעלת אופי יהודי לבת המצווה" או כ"מתנה בעלת משמעות" אם אתם מזמנים לחתונה, תוך הסבר כי מדובר ב"סידור ישראלי שמתאים לכולם". העובדה שמדובר בסידור שנערך על ידי התנועה הקונסרבטיבית בישראל אינה מוזכרת בתשדיר.

הצצה קצרה בנוסח התפילה הייחודי של הסידור החדש מעלה כי רבים מהמתפללים הקבועים בתי הכנסת בישראל יחלקו על הקביעה כי מדובר בסידור "שמתאים לכולם". כך למשל, ברכת 'שלא עשני אישה' נמחקה מברכות השחר, ובמקומה נקבע הנוסח 'שעשני בצלמו'; הברכה "המתנשאת כלפי הגויים" 'שלא עשני גוי', הוחלפה ב'שעשני ישראל'; הסידור מציע גם לדלג לפי הצורך על אמירות "המביעות נקמנות ואכזריות מיותרות", כמו 'ויכסו מים צריהם אחד מהם לא נותר', וכן על קטעים בתפילת מוסף שבהם יש תפילה להשבת עבודת הקורבנות; בתפילת 'עלינו לשבח' צונזר המשפט 'שהם משתחוים להבל וריק', המביע זלזול וביטול כלפי אומות העולם.

פניית 'בשבע' אל ג'קי לוי, בתמיהה על הסכמתו להעמיד את דמותו ואת קולו כדי לקדם מכירות של סידור שובר מסורת שכזה, באה לאחר שלוי עצמו קיבל כבר תגובות נזעמות רבות על כיכובו בתשדיר הרדיו. וכך, במקום התגובה הקצרה שביקשנו לקבל, התפתח דיון נרחב יותר בשאלת היחס והלגיטימציה הראויים הן לסידור החולק על נוסח התפילה המסורתי, והן לזרם הקונסרבטיבי, שלאחרונה עושה מאמצים ניכרים לקבלת הכרה בקרב גורמים ליברליים ביהדות האורתודוקסית.

אין לך בעיה לקדם מכירות של סידור קונסרבטיבי אשר מכניס שינויים בנוסח המקודש של התפילה, ויוצא ע"י פלג של היהדות שאינו מקדש את ההלכה כפי שנקבעה ע"י חכמים?

"לא אתווכח עם הטענות העומדות בבסיס השאלה, שאני לא מסכים איתן. לא ידעתי שהציבור הדתי מחרים קונסרבטיבים. אם היתה התארגנות בחדרי הישיבות והוחלט שלא עובדים איתם - שיספרו לי על זה. נחמה ליבוביץ' ציטטה את בנו יעקב (פרשן מקרא מהזרם הרפורמי. ח"ר), וגם את מיטב האנשים מהציבור האורתודוקסי".

הקמפיין הזה מיועד להכניס את הקונסרבטיביות למיינסטרים הדתי, להפוך אותה לחלק לגיטימי ממגזר שומרי המצוות.

"הם לא מנסים להיכנס למיינסטרים הדתי אלא הישראלי. הקמפיין לא קורא לגבאים להעיד ממדפי בית הכנסת את כל סידורי 'רינת ישראל' או 'תפילת כל פה' ולהחליף אותם בסידור הזה. מי שיועד להקשיב לתשדירים שומע שמדובר בקמפיין שמיועד לאדם החילוני, שעד היום הניסיונות שלו להתחבר לסידור האורתודוקסי לא צלחו, יש לו בעיה עם הנחות יסוד בסידור הזה. אגב, כמו גם לחלק מהאורתודוקסים שחשים צריבה בקרביהם במילים 'שלא עשני אישה'".

ובכל זאת, מדובר בסידור שהוציאה התנועה הקונסרבטיבית.

"לא הבנתי את הסידור הזה כקונסרבטיבי. אולי אני תמים, אבל אני לא מכיר שני סידורים שאין ביניהם הבדלי נוסח. אבל מעבר לכך: אני יודע שכמו שהמטבח הישראלי החליט שאחרי שלושה דורות פה אין סיבה שאני אוכל דווקא אוכל מרוקאי ואת תאכלי דווקא אוכל ייקי, והתחיל להתרקם משהו ישראלי ששואב מהכול - כך הגיע הזמן שגם נוסח התפילה הישראלי ירשה לעצמו יצירתיות יחד עם נאמנות למקור".

נראה לך הגיוני שכל אחד יוכל בשם ערכי האוניברסאליות לשנות קטעים בנוסח מקודש שקבעו חז"ל ולקרוא לזה 'נוסח ישראלי'?

"הסידור הזה לא מושלם. הוא אשכנזי מדי ושמאלני מדי לטעמי, ובכל זאת זה סידור תפילה. 'כי אתה שומע תפילת כל פה' - הכוונה היא לכל פה שמתפלל לשם שמיים. אם היו מבקשים ממני לקרב את ההלכה הקונסרבטיבית - הייתי מתלבט יותר. אבל תפילה?! היא רק שוחרת טוב.

"אגב, הפתיעו אותי המבקרים בחוסר הסובלנות שלהם, היתה אפילו אלימות חבויה בדברים. רק בישראל לוקח המון זמן להרגיש כעדה ישראלית בלי לפחד מזה. מותר גם לחלוק, להגיד לא נראה לי".

ובכל זאת, אתה מכבד בתשדיר שמקדם את הסידור הזה. זה לא קו אדום מבחינתך?

"נכון שכ-70 אחוז ממה שאני עושה זו יצירתי העצמית, בכתיבה בעיתון, בהופעות וכדומה. אבל אני עושה גם הנחיות וקריינות, ואז אני מתמודד עם טקסטים של אחרים. יש לי קווים אדומים, אך הציבור הקונסרבטיבי לא נמצא מחוץ להם. הם לא עוכרי ישראל ולא שונאי ישראל".

אולי אלה לא טקסטים שלך, אבל ברור לך שמשמשים דווקא בך כקריין, כי אתה כיהודי דתי מסמל משהו.

"ברור שרצו למתג לכיוון הזה של יהדות פתוחה וכו', אבל אני חושב שטיפה מפורזים בתגובות הנזעמות שאני מקבל. אני לא חושב שזה אמור לעבור את הקו האדום שלי. אין הבדל בין זה לבין בעל חנות ספרים דתי שמחזיק את הספר על ניטשה, שהזכיר את 'א-לוהי אימונינו' ו'א-לוהי תבל'. מי שזה עושה לו חררה - שישאל את עצמו שאלות נוגות". לוי מוסיף כי "יש לי תחושה שאם הייתי עושה קמפיין לחברה שכולה רמייה, שמזהמת את הסביבה או מתעללת בקופאיות שלה, אף אחד לא היה מיילל".

אתה לא חושש שהתייצבותך בקמפיין כזה תנתק אותך מהמגזר הדתי אליו אתה משתייך?

"אף פעם לא הייתי בלב הקונצנזוס. לא רצתי למשרת רב יישוב. לא מעניין אותי הקונצנזוס, אלא השיח. ובשביל שיהיה שיח צריך שיהיו דעות שונות וחלוקות. אני יודע מאיפה אני בא, אני לא שייך לציבור הקונסרבטיבי, אבל אני אוהב אותו. אני גם לא שייך לציבור החילוני, אבל

אני אוהב אותו. אני מוכן להשתתף בהתנדבות גם באירועים של חרדים, אז שאגיד לא רק לקונסרבטיבים? הקונסרבטיבים נאמנים להלכה, ועם זאת - לדינמיות שלה".

מה זה דינמיות? הם משנים את ההלכה כראות עיניהם, זה לא דבר דינמי אלא חריגה מההלכה כפי שנקבעה ע"י חז"ל.

"אם אין דינמיות בהלכה - זה הקראים. הקונסרבטיבים מחויבים להלכה. נכון שפה ושם הם תופשים את ההלכה אחרת מאיתנו".

לוי מתנתק לרגע מהסוגיה המהותית, ומסביר כי "כל הוויכוח הזה מבחינתי הוא קרב שכונות של האשכנזים, זה סכסוך אשכנזי פנימי. אני מביט על זה מבחוץ, אז אל תערבו אותי. הטראומה הזו שהמילים קונסרבטיבי או רפורמי צורבות אותך, שייכת בעיקר לאלו שבאו משם. בכלל, אין לנו עודף יהודים ולא עודף כאלה שמתפללים. אני לא זוכר שהוקעה או נידוי בתולדות היהדות הביאו ברכה".

לאחרונה קיבלת פרס על קירוב לבבות מטעם מוסד אקדמי של התנועה הקונסרבטיבית, מה שמעורר את השאלה האם יש קשר בין זה לבין התשדיר שאתה עושה עבורם?

"אין קשר, זה לא בא מאותם אגפים. זה גם לא הוצב בפניי כתנאי לפרס. אם זה היה כך, לא הייתי מסכים לקבל את הפרס. את העבודה ברדיו עשיתי עבור 'דיעות ספרים' ולא עבור הקונסרבטיבים. אגב, את הפרס קיבלתי ממכון שכטר, שיש בו הרבה תלמידים אורתודוקסים, ומה שמעניין זה שכשקיבלתי מהם את הפרס זכיתי רק לברכות מהמגזר. לפניי קיבלו אותו אישים יקרים ואהובים כמו הרב מלכיאור ובמבי שלג. מדובר בדברים שונים שאירעו בסמיכות זמנים. אבל עצם השאלה הזו היא כמעט מעליבה".

לוי מסכם ואומר: "לא מכרתי את נשמתי לשטן, אם זו השאלה. בסך הכול עשיתי קריינות, ולא לשטן אלא ליהודים טובים שרוצים לשמוע תפילת כל פה. זה אמנם לא סידור מושלם, אני ממשיך להתפלל עם הסידורים שלי, אבל עדיין לא נתקלתי בסידור מושלם".